„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Појединн бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 33. У Новом Саду у петак 26. фебруара (10. марта) 1882. ГОДИНА XVII.

ЗНАЧАЈ ПРОМЕНЕ У СРБИЈИ.

У Србији се догодила тако рећи у тренутку огромна вековна промена: српска народна скупштина прогласила је једногласно кнежевину Србију за краљевину, и кнеза Милана за краља Србије; владалац је примио нов наслов и државе и свога владалачког достојанства, и исти дан је сам заклетву верности положио, и од војске је узео. Као што се поговара, свечаност крунисања обавиће се у историјском манастиру Жичи, и то на Цвети, као на дан другог устанка Србије под првим Обреновићем.

И ако се од давна поговарало, да у Београду на то иду, да и Србија, као оно и Романија постане краљевином и владалац јој краљем, ипак је извршење те намере и за остали и за српски свет изненадно дошло, и у таком случају није, а особито за Србина, који је ван Србије, тако лако промену ту основно оценити, и замашај јој означити. Но како нам је публицистична дужност, да положај свој према тој промени заузмемо, то ћемо сад ту дужност у главним цртама испунити.

Онај обзир, који нас је заустављао, да се у течај расправа у београдској преси о овакој промени мешамо, и сад ћемо имати пред очима. Ствар се тиче више српског народа у Србији, његови првака, и његове пресе. Њин је суд у томе меродаван. Осим тога политична страначка борба између странака и њина јавни органа у опште тако је страсно вођена, да нисмо за умесно налазили, мешати се у ту борбу, која се, по нашем мишлењу, ни с једне стране није кретала у правом или бар безпристраснијем правцу. Но сад су у најновијој промени све стране сложиле се, јер је спољашњи израз једногласно учињен. Премда по искуству једногласност немора увек значити и унутрашњу једнодушност особито у деликатним питањима, то се ипак једногласна воља српске народне скупштине за општу вољу не само народне скупштине, него и народа сматрати мора. С тога ма шта ми о тим историјским насловима и начелно, и у погледу будућег народног политичког и културног развитка, напретка, и усавршења мислимо, ми се сад уздржавамо о томе говорити. Овом приликом неможе нам се друго, него предусрести промену са најтоплијом жељом, једногласно закључење српске народне скупштине не само Србији, него и српском народу на балканском полуотоку од користи буде.

Данас су народи, особито који народно јединство још није консолидовано, у искушењу: да услове народног уједињења, ојачања и спољашње слободе предпоставе условима унутрашње слободе. На том су пољу и саме странке великог и просвећеног народа немачког због народног уједињења спуштали заставе за унутрашњу слободу. Али се само они народи нису за таки поступак кајали, који су заиста тим путем и правцем дошли до могућег народног уједињења, и који по уједињењу подигоше или подижу опет заставу за унутрашњу слободу.

Много зависи и од начина у поступку. С те стране неможемо а да не замеримо, да је српска народна скупштиниа у овакој важној ствари тако на пречац поступила, и то противу смисла устава. По 89. члану устава решава велика скупштина питања веће важности, (под 4.) а и онда се сазива велика скупштина, „кад кнез нађе за потребно, да саслуша велику народну скупштину о каквом питању од ванредне важности на (ваљда за) земљу.“ Где је пак питање од „веће важности“, где ли је питање од „ванредне важности за земљу,“ него кад је реч о промени наслова, дакле тиме и положаја и значаја поглавице државне? Устав познаје само „књаза“ и то „српског“ — чл. 11. устава. Посланици полажу заклетву, да ће: „устав верно чувати“, и да ће „опште добро књаза и народа пред очима имати.“ По свему томе само је велика народна скупштина позвана и власна наслов владаоца и устав у томе променити.

То није учињено, дакле с формалне стране није коректно — правилно.

Друго, промена је учињена у невреме. Учињена је у времену, кад је Бонтијев и генералне уније пад велику штету Србији причинио, јер ма шта се пискарало, биће, и то велике штете. Та ено сама бечка стара „Преса“, патронка српске владе, у чланку о новој промени у Србији, у свом 66. броју од 7. марта п. р. пише: „Даље има баш сад заседавајућа скупштина још један низ тешки предлога, међу њима поравнање са правним наследницима „друштва уније генералне“; одобрење буџета за годину 1882. и напоследку на прагу је и велика скупштина, која ће саветовати се о промени устава. Све те парламентарне борбе млого ће лакше за руком ићи под уздижућим утиском новоствореног краљевства, него што се по последњим догађајима у скупштини могло очекивати.“ Зар је то моменат, тренутак за тако важан историјски чин?

Но има и треће нешто, што је још важније. Ено како свађају непријатељи народа српског, а пријатељи српске владе ту промену. „П. Лојд“ пише, да: „они (у Србији) не само у сферу наше монархије несмеду упадати, и не само своје аспирације онде ограничити морају, где се легитимни интереси Аустро-Угарске развијају, него и да у свим оним случајевима, где је Аустро-Угарска позвана, да заједно одлучује о облицима истока, и где треба савладати опреку, која се показује међу условима конзервативне политике и панруске револуције — сви се само у пратњи, или на страни ове монархије морају наћи.“

Је ли сфера монархије и Босна-Херцеговина? По „П. Лојду“ за цело. Докле се простиру „легитимни интереси“ Аустро Угарске на балканском полуотоку?

Бечка стара „Преса“ каже: „С обзиром на унутрашње страначке борбе последњег времена краљевство ће с већим ауторитетом опирати се нелојалним тежњама „реакцијонара“ и „радикалаца“, него што је то смерном гаслову кнеза могуће било.“ За то ли дакле промена?

„Б. опште новине“ пишу: „Панславистичкој опасности опет је једна од жаока му одузета, кад је Србија задовољена. Њеним узвишењем на краљевство постаје нова пукотина у панславенском ланцу.“ Но ако јој Босна Херцеговина не припадне, онда остаје пукотина не у „панславенском“, него у „српском ланцу“. Па шта би значило онда краљевство Србије?

И „нова сл. Преса“ држи, да је разлог за ускорење узвишења „Милановог стања“ могао тај бити: „да је Пирочанчев положај услед срушења париске генералне уније и гласова о великим губитцима Србије, био нешто потресен, и да је требао поткреплења.“

Овако тобожни пријатељи Србије мисле о постанку и значају промене у Србији.

Питање дакле о значајности промене по српски народ и у Србији и на осталом балканском полуотоку своди се на то: да ли ће узвишење наслова достојанства и Србије и владаоца јој бити наслов и услов повишења српства на балканском полуотоку, што би био услов опстанка не само Србије, него и балканског српства — или ће оно баш постати граница и препрека томе?

Ако је прва мисао зачело и начело краљевине српске и краљевског наслова владаоца — онда, али само онда може посгати промена — благословена.

Иначе би само повишење трошкова настало, што би за Србију штетно било.

Оволико о значају промене у Србији при — првом утиску њеном.

Положај Саса.

Под тим насловом донеле су „Кроншт. Цајтг.“ у свом 24. бр. о. г. чланак, који ради своје важности у целини саопштавамо. Чланак тај гласи:

„Бура, која је крајем прошлога месеца приликом дебате о диспозиционом фонду у угарском парламенту беснила о саском питању, прошла је; таласи узбуђења стишаху се и — са мирним размишљањем може се натраг погледати и испитивати, шта бура износи на површину из дубљина шовинизма.

Резултат тог испитивања свакако се не исплаћује, бар није одвећ мио; на против могу се Саси, да! не само ови, него сви Немађари, који се верно држе својој народности, само са болом сећати оне буре.

Тешко се наиме може и узети, да је г. Тиса ову изазвао, да би у раздражености шовинизма лакше спасао диспозицијони фонд; тако кућевно средство, и ако није увек остало без употребе, не би било достојно министра-председника. Много већма се чини, да се запаљива материја у парламенту тако била нагомилала, да би требало само једне искре, па да се сви духови pro и contra распламте.

Као што рекох, за Немађаре је та ствар непријатна.

„Не треба да се г. посланик чуди, што смо ми сви једне мисли, да Угарска припада Мађарима, и да само једна мађарска држава постојати може“ — тим речима је угарски министар-председник завршио ону дебату. Чујте ви 9,820.700 Немађара! Чујте ви Саси, Немци, Румуни, Грци, Срби, Словаци, Рутени итд. итд.! Чујте: „Угарска припада Мађарима“, (којих има 5½ млиона)!!

Ако угарски г. министар-председник изговори овај став, ко ће онда од Саса и других Немађара бити у неизвесности о оној у §. 1. зак. чл. XLIII. и у уводу зак. чл. XLIV. од 1868. законом зајамченој „равноправности свију грађана Угарске и Ердеља у грађанском и политичном обзиру?“ О томе неће нико ваљда бити у сумњи; јер „Угарска припада Мађарима.“ Против истинитости овог става говори историја знатну реч; па и државни закони не стоје у сугласу са оном тврдњом; при свем том иште г. Тиса да му се за ту изреку потпуно верује и нико не сме томе противно говорити, јер — мисли г. министар-председник: „Сажаљевам, ако г. посланик држи, да којој влади за таку акцију стоји само преско звање на расположењу.“

И ако би у прикос тој аподиктичној изреци г. Тисе било код Саса какве сумње о томе, да ли да имају каква поверења у садањем министру председнику, и да ли да они за њихову ствар што год могу ишчекивати или не, то растерује г. Тиса ту сумњу, пошто каже: „Но да ја према таком схваћању нисам искао поверења од таке господе, нити иштем, нити очекујем, то ће тек свако држати за природно, а не може замерити. Ја желим себи и очекујем свакако поверења ердељских Саса према мени, али понајпре морају Саси истиснути из своје средине оне, који се на супрот стављају угарској државној идеји.“

У садањем саставу Саса не иште он од њих дакле никаква поверења, никакве љубави, никаква пријатељства. То важи исто тако за невине, као и за повине (— ако такових и против нашег знања има.) Али обазримо се међу Сасима за државним непријатељима, за онима, које би ми по жељи министра-председника требали да истиснемо из наше средине, па да се додворимо његове милости. Ми исте не можемо тражити између медиокритетима или још дубље, јер ако је у тим слојевима државно непријатељство скривено, тешко би исто допрло влади до знања, јер би то државно непријатељство било са свим без значаја. Ми се дакле морамо обазрети по нашим капацитетима и вођама. Међу овима нема ни једног јединог, коме би се могло са разлогом пребацити државно непријатељство, нема ни једног јединог, кога би ми морали или у праву били да искључимо из наше народности. Наши капацитети и вође, Саси од чисте крви, као што је Зајди, то су на против највећи пријатељи државе; јер они се храбро заузимају за правицу и свака државна ствар, дакле и угарско државјанство мора бити основано само на правици. Са златним словима стоји написано на краљевском двору: „Justitia est regnorum fundamentum.“

Ако је г. Тиса искао, да се когод искључи, ваљда тек није ту мислио наше вође? Зар да ми из наше средине искључимо најбољеАсе, браниоце наше народне ствари, наших права? Зар отац да одбије своје дете, брат брата, а пријатељ пријатеља? Зар пре нема милости?! —

Тако смишљање морао би одбити сваки добар Сас. Сас може много трпети, он је врло дурашан, али неверан својим пријатељима, својим добротворима, то бити не може, па ни за највећу милост. Цена је одвише висока.

Али и ми не иштемо никакве милости; ми иштемо само признавање наших права!

Па где је онај Сас, који је ставио така изискивања, да би га окривити могли са државним непријатељством? Шта у опће ишту Саси, што им већ у закону није ујамчено? Та они ишту само неповредљивост автономије; слободну употребу свог матерњег језика у цркви, школи и код власти; право располагања са иметком народног унивезитета у смислу §. 7. зак. чл. XII. ех 1876, на кратко правичност.

У свему томе не може се опажати државно непријатељство; па — ипак се то пребацивање чини?

Баш с тога се налазе Саси у таком положају, да не могу бити без својих бранилаца, и они се морају радовати, кад такових имају. Они не могу ове награђивати, јер немају никаквих диспозиционих фондова, а баш тим браниоцима није ни стало до награде. Али једно ће Саси на сусрет однети својим заступницима, а то је поштовање, захвалност и поверење за свагда. Саси неће заступнике своје ствари искључити, него ће их у своја срца усадити. Они ће то чинити не из државног непријатељства, већ из љубави према домовини, јер Саси сматрају у браниоцима своје народне ствари такође и браниоце државних основних закона и отаџбине.

Бокељско-херцеговачко-босански устанак.

После друге и последње концентричке експедије, што је предузета била против устаника у Улоку, нема никаких нажнијих вести с бојног поља устаничког; као да су војене операције са свим обустављене. И збиља јесу. Вели се, због тога, што је у оним тамо крајевима настало доба, где бора-ветар силовито душе и киша изобиљно пада, те је војсци свака радња отежана. Али што смета једној страни, не олакшава посао ни другој; услови су једни исти за сваког. Но не само да је војена акција обустављена, него се чак поговара, да ће војска због природних непогода и сваких других неподоба морати напустити позиције, на којима устаници од пре беху, јер јој, веле, врло тешко пада, одржати их, на њима се исхрањивати и сваким другим потребама снабдевати. Ма да је тешко веровати, да ће позиције, које су толико жртава стале, бити олако напуштене, осим ако томе врло важних разлога и врло велике нужде и невоље има, ми и пак региструјемо тај глас, јер је врло карактеристичан.

Познато је, како је у свет пуштен глас, да је бокељско-херцеговачки „главнокомандујући,“ ђен. Јовановић, био противан томе, да се операције против устаника почну, пре но што пређе време бори и киши, но за што је био противан, то је остала тајна. Полуслужбени пак бечки дописник аугзбуршких „Општ. Нов.“ открива сад вео с те тајне. „С разлога високе политике“, пише дописник, „којима се у њихову основаност не може сумњати, био је ђен. Јовановић из Беча упућен, нека што пре операције започне, не би ли се тако устанку за рана крај учинио. Истина бог, да су жртве веће, али оне морају бити принете, да се не морају можда још веће приносити.“ Какве би биле те „веће жртве“, што се ту помињу, то дописник не вели, а нами овде није до тога, да их истражујемо, али морамо констатовати, да се херцеговачко-босански устанак већ толико дојмио срца правдољубивог и слободоумног света, да се озбиљно почиње помишљати и јавно расправљати, како би се оном напаћеном народу могло помоћи. Јавили смо већ, да „Женевска међународна лига за слободу и мир“ спрема проглас на јевропске народе, у ком ће искати, нека се сазове јевропски конгрес, па нек он реши херцеговачко-босанско питање. Но од отога је много значајније, што руски листови. особито они, што су разглашени као игњатијевови органи, — што и они исто ишту, што и женевска лига. Тако је исто веома знаменито, што слободоумни инглески листови, дакле листови, који с данашњом сенцемском владом иду једним правцем, — што исти пишу, како Гледстон иде за тим и хоће да предложи, да се пред јевропским трибуналом расправи положај Босне и Херцеговине. Чл. 25. берлинског уговора вели изреком, да Аустро-Угарска има те покрајине посести и њима управљати, али да их ни по што себи не сме присвојити; по томе дакле Јевропа има права, да надгледа, како се у тим земљама управља. По што су пак јевропске силе ради свог рођеног интереса документовале своје право, што га у Мисиру и над њим и-

мају, те ту земљу отргле из искључивог уплива инглеског и француског, то Гледстон хоће Босном и Херцеговином да покаже средњеевропским силама, камо може одвести, кад се једнострано примени начело јевропског надзора, што те силе не даду, да се у Мисиру употреби.

Ма да ни на једној позорници устанка нема великих догађаја, и пак се омањи сукоби тако рећи сваки дан догађају, осибито у Кривошијама. Кривошијски устаници никако не даду „аустријанским козама“ — тако они називају Аустро-угарске војнике — мира, него их непрестано задиркују и из згодних позиција својих узнемирују.

*

Вести, што у Будапешту с устаничког поља стигоше, јављају, да је један од устаничких вођа, Фазић, ухваћен и у Улоку на смрт осуђен и погубљен. Осим њега, веле, да је Аустро-угарска војска ухватила још осам устаника. Из Билећа јављају 21. о. м., да су се задњих дана устаничке вође састајале у Орлинама, један сахат хода далеко од Билећа.

*

„Н. Сл. Преса“ пише њен которски дописник, како су бокељски устаници 11. о. м. са леденичких висова ударали на предње војничке страже, што стоје око Леденица. Војска је како из леденичког градића, тако и са врха Гребена пуцала на њих из топова. Прави бој почео је тек око по дне и трајао је до мркле ноћи. Васколика леденичка посада, три сатније од 3. пољско-ловачког батаљуна, била је у ватри. Пред вече устаници су се повукли са својих позиција испред Леденица у склонитије иза Драгошева села. Од војника су се двојица лако обранила,

Фебр. 13., пише исти дописник даље, тек што је једно војено одељење из Леденица отишло, да измени предњу стражу пред градићем, кад али устаници, који су између Драгошевог села и оближњих шума распоређени били, оспу ватру на њ. Војници нису могли добацити пушком до устаника, те изменувши на брзу руку стражу, врате се у градић.

Политички преглед.

Познато је, да ће се **сабор Троједине Краљевине** 2. марта састати. Како „Агр. Цјтг“ дознаје, сабор ће расправити земаљски прорачун за ову годину, и то мораће га на брзо расправити, јер садашњи индемнитет истиче влади 31. (рим.) марта. Даље ће сабор бити позван, нек изабере и изашље краљевински одбор који ће с истим таким одбором угарског сабора имати коначно да уреди државоправни положај Реке. Осим тога, можда ће му још какав законски предлог од мање важности бити поднет, да га претресе.

Крај свега тог, што је **уг. земаљски сабор** прегао, да прорачунску расправу што пре доврши, опет се она све већма одуговлачи. Скоро пуну недељу дана трајала је тако звана расправа о корупцији, што се при претресу прорачуна министарства комуникација заподела. У суботу је при претресу прорачуна министарства трговине и пољодељства такође поднет предлог, који даје повода живим расправама. Гр. Јевђен Зичи, један од млађих заступника, који својим подвизима за напредак индустрије у Угарској има захвалити за свој мандат, предложио је, нек се изда закон, да се не само свеколике потребе угарске државе, него и тридесет постотака од опреме заједничке војске подмирују производима угарске индустрије. Предлог су врло многи посланици потписали, али министар трговине још истог је дана показао, да се та мисао не да у пракси извести, а и поједини мађарски листови врло се хладно о њему изражавају. Ма да је већи део саборских чланова потписао тај предлог, опет ће он јамачно бити одбачен, јер против њега имају уставни приговори. Угарски сабор на име нема права, да једностраним законима нешто установљује, што заједничком војеноме министарству намеће обвезе, што се тиче његове управе.

Познати „Drang nach Osten“ никако не да Немцима мира. Берлинска „Ђерманија“ доноси допис из немачке босанске насеобине „Винтхорста,“ не би ли осладила **Немцима да се у Босну селе.** У допису пише: „Насеобина има свештенике, приверему цркву и сад ће се градити језовитски намастир, који ће се старати за школску наставу. Овде се населило већ скоро 200 немачких католичких насељеника, а у бербирском (новоградишком) срезу имају преко 2000 католичких породица босанских. Добро би било, да више насељеничких породица спрегну, те заједнички да накупују земље.“ Даље се вели: „Херцеговина, особито пак устаничка област тако је далеко од насеобине, колика је год рајнска област, те с тога и не осећамо готово ништ од устанка.“ Најпосле се вели: „Насеобина је 1879. и 1881. год. добила припомоћ у накнаду за штете од елементарних непогода.“ Из тога се види, какву си је окупаторка мисију наменила у поседнутим земљама. То ваља да тек не може допринети задовољству народа у Босни и Херцеговини.

Што се одавна поговарало, збило се у понедељак, 22. фебруара. **Србија је проглашена за краљевину.** Ми ћемо овде да прикажемо формалну, спољашњу страну тог догађаја, како је на име текао. У скупштини у присуству свију министара прочита скупштински председник предлог, који гласи, да се Србија „на основу старих историјских права земаљских“ прогласи краљевином. По што скупштина једногласно усвоји предлог, позове председник скупштинаре. да сви скупа отиду кнезу, поднесу му закључак свој и изразе жељу своју, да прими краљевски наслов. Кнез Милан, дочекавши с кнегињом и кнежевићем скупштину, изјави, да испуњава жељу, коју народна скупштина у име народа изражава, те прима краљевски наслов. По што се скупштина врати у своју дворану, потпредседник скупштински прогласи Србију за краљевину под владом српскога краља Милана I. Одмах сви скупштинари подпишу дотични акат и одмах га поднесу владаоцу на потврду. По што је владалац акат потврдио, довршено је било у скупштини проглашење Србије за краљевину. У 1 сах. после по дне искупи се сва војска, што се у Београду налази, пред главном касарном. Ту је краљ поздрави и ослови, уверавајући је о својој краљевској милости, и пред разавијеним заставама српским положи јој заклетву. На то се и војска по свом обичају закуне краљу. Војска поздрави краља трократним бурним усклицима, па по што је испред њега продефиловала, разиде се по своји станови. Још истог дана у 4 сах. после по дне предао је Аустро-угарски посланик, гр. Кевенхилер, са посланичким тајником, Пинтером, на свечаној аудијенцији акат, којим Аустро-Угарска признаје Србију за краљевину и владаоца јој за краља. По претходним вестима — вест, која их потврђује, још није до нас допрла — то су исто у уторак 23. о. м. учиниле Русија, Инглеска, Француска и Талијанска, а ни остале државе не ће изостати с признањем Србије за краљевину.

На **српској народној скупштини** интерпеловао је 18. о. м. скупштинар, свештеник Милан Ђурић, председника министарског савета и министра иностраних послова, М. Пироћанца, због српских грађана, Јоце Синђелића и Ст. Поповића из Ужица, што су их Аустро-угарске власти у Босни гониле и затварале, те пита, је ли министар што тога ради предузимао. Интерпелација је достављена министру. У истој седници прочитан је кнежевски указ, којим се председник министар иностраних послова овлашћује, да поднесе скупштини на одобрење конвенцију о пловидби на Дунаву, закључену с Аустро-Угарском. Од 19. о. м. држи скупштина седнице и после по дне, да би што пре посао свршила. У седници 19. фебр. интерпеловао је поп Павле Радивојевић министра унутрашњи послова због његовог президијала, који је „Срп. Незав.“ донела, а који је подобан, да полицијске власти подстрекава противу једне класе српских грађана, противу свештенства. Интерпелација је достављена министру. У истој седници претресен је у специјалној дебати општински закон и усвојен до 27. чл. које по владином нацрту, које с изменама.

У допуну онога, што је до сад јављено о **српском железничком послу,** има „Н. Сл. Преса“ од свог париског дописника подробнији извештај, за који вели, да је автентичан. „Погодба је,“ вели се ту, „учињена с једне стране између париског синдика и српског министра финансија, с друге стране између овог последњег и групе банака, у којој су Контоар д Есконт, банака аустријских земаља (Oesterr. Länderbank) и угарска земаљска банка (ung. Landesbank.) Разне уговоре потписали су дотични у Паризу. Погодба ће пак тек онда важити, како је с једне стране париски трговачки трибунал потврди, с друге стране српска влада, евентуално српска скупштина одобри погодбу свог министра финансија. До сад још није решено, хоће ли ствар безусловно доћи пред скупштину, јер у српској влади превлађује мишљење, да је евентуално доста владино одобрење. Речена дружина банака основаће „Друштво за грађење и експлоатацију српских железница“. Акцијска јој главница износиће 15 милијуна динара, од чега ће се у први мах 50 по сто уплатити, дакле 7.5 мил. дин. Где ће друштву седиште бити, то је остављено, да се доцније реши; „У виду имају“ Беч или Пешту, евентуално Базел, а Базел за то, што је неутрално земљиште. То друштво прима како српске железничке обвезнице, тако и грађење српских железница и промет на њима. У први мах не ће друштво ни своје акције издавати, јер су исте већ уписане, нити се намерава, да се српске обвезнице за сад износе на траг; друштво ће шта више те обвезнице винкулисати, а на темељу истих издати своје сопствене обвезнице, јер се мисли, да ће ове лакше проћи. Контоар д' Есконт већ има много од своје по највише инглеске и швајцарске клијентеле многе пријаве како за учешће у оснивању друштва, тако за друштвене обвезнице; даље имају учешћа неке немачке банке, које су у свези с групом. Угарска земаљска банка учествује у оснивању друштва са 10 по сто и у след те погодбе раскинула је свезу са ђенералном Унијом. Што се тиче грађевног уговора, учињене су неке незнатне измене, које је грађевно подузеће одмах усвојило. Мисли се, да ће како париски трговачки трибунал, тако и српска влада још ове недеље донети одлуку“.

Српска скупштина.

Београд, 15. фебруара.

(Свршетак.)

Дакле пошто овим интерпелацијама никаква краја ни конца, после 6 недељног скуп. рада реши се М. Гарашанин да на неке интерпелације у горњем смислу дате, одговори.

Те интерпелације поднели су били посланици Д. Катић, Д. Цветковић и М. Миловановић, који су управо наморани од својих бирача, да то учине. Они су своје интерпелације поднели у овом смислу: „Никако народ српски нема мира од полицајских власти, који једнако по народу јуре, читају адресу скупштинске већине и владаочеву реч против опозиције и том приликом терају људе, да већини скупштинској која је уз кнеза, изјави поверење, а скупштинској мањини, која је против кнеза изда неповерење. У овим случајевима власт је најпре апеловала на свест и увиђавност народа, кад то непомогне, онда молбом, кад и ту наседне, онда наморавају људе да се подписују — или у апс. При оваким грозним призорима народ је увек бегао, али баш за то сутра бивао је осуђиван као бунтовник и сплеткарош, на основу чега бивао кажњен или апсом или глобом. Кад све ако доиста у народу постоји, јер од куд то да народу баш под овом владом на памет дође, и кад се народ на овакве поступке сваки дан тужи, интерпеланти су тражили, да министар све ово добро извиди и да народу помогне.“ Гарашанин као министар унутрашњих дела зададе реч, да ће на овакове интерпелације 15. о. м. одговорити и сваког задовољити — и то је оно, што хоћу ја да вам опишем. Шта мислите, какав је његов одговор? Како је он то испитивао и како је кога задовољио? Ја знам, да ће многи од читаоца одмах помислити, да су ту, боме важна испитивања и да је ту једна од значајних седница, у којој ће човек потпуно видети и оценити онога, који хоће и треба, макар како, са истином на среду. Знам, велим, да ће многи овако у први мах ствар узети, јер смо и ми тако рачунали, због чега оног дана галерија бејаше тако пуна, да се није могло где стати. Али на жалост наша нада бејаше на слабом корену основана, јер одговор министров не само да није никога задовољио, но јасно нам је доказао, да ће оваки ниски поступци у будуће наш народ још горе угњетавати и узнемиривати, што ће по све нас врло хрђаве последице донети. Ево како је Гарашанин на предате интерпелације одговорио и шта је предузимао: Он је питао тужене началнике, (али не сме се знати како их је питао) и они њему у врло дугачким депешама одговарају: „да све, што су посланици против њих поднели ни најмање не стоји. Они су истина читали адресу већине и владаочеву реч, али ни су свет наговарали на потписе. Даље веле, да су апсили људе за то, што су неки сплекароши одвраћали народ кад је подписивао адресу већине.“ (А молићемо, од куд се може одвратити онај, кога убеђење прати?) Ето то вам је одговор, којим је мислио запушити уста интерпелантима, али му не испаде за руком јер интерпеланти сад тек изнеше пуно доказа, како су началници ишли из села у село, које они нигде у својим депешама не спомињу, како су људе тамо по собама затварали и натеривали, да се морају потписивати, којом су приликом неки писари и врата и фуруне људима порушили. И кад све ово народни посланици износе, кад све ово сам народ тужи, министар вели: „Није истина ја вама по мом положају не верујем, ја верујем само овоме.“ (Показује на депеше.) Као најважнији разлог, да је неистинито што народ и интерпеланти подносе навео је некога човека, који је био осуђен за то, што је (ђоја) неистинито износио, да је власт агитовала

ЛИСТАК.

ИЗ ПОЛУПРОШЛОСТИ.

Једна добра кондиција српска и читање Краљевића Марка.

На великој школи био сам у Бечу.

Има тому сад двадесет и нека година.

Сирома ђак бејах. Имао сам стипендију, али Беч велик а ужитак скуп — држао сам зато и кондиције, те лепо крај с крајем хватао.

Ђаку сиромаху у Бечу чисто сване, кад му кондицију нађе ко. Тако је било и мени.

У оно доба кад би ђак из наших крајева на велику школу у Беч пошао а не имао онде ни пријатеља ни знанца нит откуд препоруке на кога — чим би у Беч стигао, најпре и најпре упутио би се и отишао тамо у „Српску кафану“.

Та кафана српска, са б у Бечу. била је тихо, каткад богме и бурно пристаниште и прибежиште Србима ђацима, нарочито јуристама. Ту би се познали са Србима Бечлијама, који нас лепо примаху и, ком требаше, кондиције налазише, те многом и многом осигураше ужитак и опстанак, докле који на великој школи бијаде и школоваше се.

И мене је прво и прво пут одвео у ту кафану, кад у Беч одох на школе. Ту на први мах место да се с ким упознам — мал-не награнсах!

У поменутом називу кафанином, позлаћени слови исписаном, запео сам одмах био за оно б у речи српска — ја новајлија вуковац у оно доба, занет за правопис вуковски, занешенији можда нег многи данас од оних, што носе широка обода клопаве шешире!

У Бечу где Вук живи па тај придев српски са б чинио ми се тада грех вапијушти!...

Газда од кафане имаде доста муке, док је мене и још друге са мном новајлије фонетисте стишао и ублажио, говорећ нам да је он тај натпис тако затекао, кад је кафану узео...

Ал што му драго.

Познадох се ја ту с многим те многим Србином, који ми после те како пријатељеваху.

Из те кафане дошао сам ја до кондиција и могадијах после учити по вољи свакога српски са п ко је год у мене тога хтео и затражио.

* * *

Једног лепог дана нађем се ја с новим једним знанцем својим Србином, г. Ј. Михајловићем, тадашњим чиновником аудиторијатским.

— Би-л ви, рече ми, добру једну кондицију?

— Бих, како не бих, одговорим му ја.

— Хајдете са мном!

— Хајде!

Обрадован том добротом његовом, нит ја њега питах куд ни камо, ни кога да учим ни шта — већ, часа не часећи, похитасмо — брже ја нег он.

Кроз узане сокачиће, па онда кроз неке још уже пролазе, кроз авлије кућа грдосија, доспесмо за час у једно, у онај мах учини ми се, највеће зданије у Бечу.

Из уског сокачића зданију том са страга уђосмо у двориште. Кроз отворену капију пак пред нама, која води на поље на пијацу с друге стране, смотрим ја двојицу војника под пушком и бајонетом, где стражаре и онако стражарски један другом у сусрет крстаре. Жаснем се мало на то, ал још не питам куда ћемо ни кому ћемо.

Попнемо се по доста тескобним степенима, у углу једном, у први па у други па, чини ми се, и у трећи кат зданија оног. По дугом мрачном ходнику, по којем мимо нас у тај пар пролазише војници, ко с протоколом ко с актима под пазухом — доспесмо на послетку до једних повисоких врата. Мој вођ куцне на вратих; изнутра чусмо јасно: Херајн! Уђосмо у једну пространу дворану, канцеларију.

Омален, покрупан официр, с јаком полузлатном, седио крај стола па писао. Устаде, приђе к нама ближе и рукова се с мојим знанцем вођем. Овај ме прикаже њему ко сам и шта сам и да сам онај и онакав, каквог је наручио да му доведе.

Ја се убезекнуо, па ни речи да речем.

— Откуда сте, господине, запита ме официр, на немачки?

— Из војводине Србије, одговорим ја онако, право да речем, уплашен.

— Јесте-ли ви Србин?

— Јесам.

— Знате-ли српски?

— Знам.

— Е па лепо, а ви ћете добри бити па ћете мене учити српски.

— С драге воље, додам ја и поклоним му се.

Углавимо час и у које дане да му долазим.

О хонорару не би речи.

Понуди ме да седнем. Седе и он, седе и мој вођ. Стаде официр мене запиткивати час ово час оно. Једва се мало приберем и ослободим и начнем одговарати на питања му, како знадох и умедох.

Највећма ми у очи паде, што потање распитиваше о Далмацији, о Боци-Которској, о тамошњем народу нашем и т. д.

Видићете после и сами, зашто је о том највише разбирао.

У то уђе из прве до те канцеларије други официр — лепа стаса и узраста, лепа лика и погледа. Мало видох ја до тада, а ретко богме и после, тако лична и угледна човека у руву војничком!

Мој ђак већ сада, официр с јаком полузлатном, насмеши се и, приказујући ме њему, рећи ће: Ево нам српског учитеља!

Лепо — помислим у себи, дакле још једног ђака!

Но не би тако.

Нисам с њиме много посла имао, па ипак листак овај и њему намењујем.

Говорио је немачки као прави Немац. На први мах ни слутио нисам, по језику да није соја и лозе германске; па ипак није био Немац, већ баш наше горе лист.

Мој вођ устаде по том, а ја за њим — опростисмо се и с једним и с другим официрем и отидосмо: ја кући а мој знанац и вођ у своју канцеларију, у том истом зданију.

* * *

Мој ђак официр с јаком полузлатном врло је приањао око учења српског језика — чинило ми се да се јако жури. Тако је и било.

Колико бих му ја за сат показао и упутио га, толико је двапут и више он сам собом самоучио од једног часа кондиције до другог. За

(али — знате власт га је осудила!) па се овај осудом задовољио, јер је тражио, да је исплати, што му је власт допустила да за 25 дана плати 200 динара (и ово се слаже с правдом.) Ово, велим, министар износи као разлог, а са свим заборавља пословицу: врана врани очи не копа.

Дакле помислите сад, драги читаоци, колико се ови поступци слажу са здравим разумом: чиновници гоне народ, угњетавају га; народ се томе тужи, тражи помоћ више власти, а она му одговара, да није истина и да власт ништа неће урадити преко закона. Хоћете ли да вас задовољим, донесите ми јаких доказа, па да видите онда, како ћу свако незаконито дело строго казнити.“ Е чудна логика! Доказа! Одмах господине министре. Куд ћете ви бољих доказа, него кад једно и два села туже? Зар, господине, ви као Србин, некадањи народни борац и заступник српског народа, толико се за кратко време преобразисте, да сада ни искре поверења у овом паћеничком народу немате? Грозно доиста. Кад се господа министри почну овако више пута брукати и управо партајичност их њихова толико занесе, да са свим заборраве, где су и шта раде. Кад велим, министри у таково стање дођу, онда и сви напредњаци с њима, само не г. председник скупштине, јер он почне звонити и одма ставља на решење: хоће ли скупштина да се говори или не, је ли обавештена или не и т. д. Већина одговори да неће даље да се говори, да је обавештена итд. и онда ће бадава опозиција тражити реч, са свим је свршено. Но оваки поступци савесном председнику никад не падају на памет, већ само оваким као што је наш, кога партајичност свуда прати.

И тако драги читаоци, не мојте се ни мало чудити, што ћете чути, да је код нас од неко доба таква узрујаност настала, да је нико до сада не памти. И ако овоме права узрока потражимо, наћићемо га — а и природно је да га нађемо — код оних, који су дужни, да чувају ред и поредак. Овамо ћемо тим пре переду узрока наћи, што су исти — као власт — почели у чисто народне ствари и послове мешати се и бушити. Овоме не спори ни сам г. М. Гарашанин јер се до сада толико пута у скупштини изразио, да све, што је по његовом схватању неистинито, он свом влашћу у народу угушује и да ће се тим начелом руководити, док је на овом месту. Он се не стиди, да каже, да се у овоме различитим президијалима и тајном кореспонденцијом са својим подчињеним служи. Па зар није ово нарушавање реда и поретка? Мислити, да је нешто неистинито, што други износи и то влашћу и силом у народу угушивати, ништа друго не значи, него натеривати цео свет, да мисли онако, како хоће онај, који има власт у рукама.

Опозиција и њихови у народу приврженици мисле са свим противно, него напредњаци. И министар Гарашанин, као напредњак, све оно, што долази од опозиције, држи, да је неистинито и као таково он га у народу силом угушује. И кад ово сам г. Гарашанин у скупштини признаје, онда му баш они кукавни напредњаци пљескају и одобравају.

Али ви господо, ви који велите, да је пут, којим се неки део скупштине на странпутицу одао и чији је пут по све опасан за нашу државу, ви, велим господо, добро размислите, куда сте ви забасали и какав је ваш пут. Немојте мислити, да сав народ мора мислити као ви, немојте господо, ви без невоље забадати трн у здраву ногу, јер кад народно стрпљење пређе кулминацију стрпљења и ћутања, онда настаје час, да се препуњени гњев излије на оне, који му место среће највећу утопију спремаше.

За сад оволико. П—

ДОПИСИ.

Париз, 20. фебруара. (Шувалов. Именовани посланици. Бредло. Американски Бисмарк. Осамдесетогодишњица ВиктораИга. Разговор министра Чеде Мијатовића са дописником „Њ-Јоршког Хералда.“ Новинарство.)

У Петерсбургу је ово дана ивданио Петар Шувалов (рођак бившега рускога посланика у Лондону,) и то услед капље, која га је за месец дана, ево четврти пут већ и то тако јако ударила, да је животом платио. Он је полагао заклетву петорици руских царева, и по Александру I. Константину (који не хтеде да прими владу,) Николи, Александру II. и пре годину дана Александру III. Он је био примљен на руском двору, као да је члан царске породице. Био је изванредно изображен човек, а средње је школе изучио у Женеви у јежовитском заводу. Учествовао је у свима ратовима Русије у овоме веку. Био је у последњем руско-турском рату фелдмаршаллајтнант и прешао је на коњу Дунав. Осим свију руских ордена, имао је и аустријски орден златнога руна и немачки орден црнога орла у дијамантима. Увек је био отворен, на двору је увек истину говорио, никога није штедио, потпомагао је свакоме, те је стога јако био обљубљен.

У енглеском парламенту се ово дана нешто десило, што тима центлменима нимало неће служити на част. Посланика Бредло-а, који је ево већ трећи пут биран, неће да приме у дом. А зашто? Зато што неће да зна за бога, што је атејиста. Већ је три пута одбио полагање заклетве. Последњи пут закључи дом, да се за његов срез распише избор. Но како има изгледа, да ће Бредло бити и по четврти пут изабран, то смо ради да знамо, шта ће дом да реши, и да ли ће од своје намере одустати, кад и онако већ допушта, да чивути, који такође не полажу ону за хришћане прописану заклетву, у дому седе.

Наступање Фресинета на чело министарству произвело је и неку промену у особама, које француску код страних дворова заступају. Тако Тисо бивши посланик у Цариграду иде у Лондон, Ноаљ из Рима у Цариград, Рустон досадашњи министар-резиденат у Тунису (познат из процеса кога је водио против Рошфора) у Вешингтон као заступник код сједињених северо-американских држава, а Камбон дасадашњи префект департмана du Nord у Тунис. Даље је извесно, да ће бивши префект полиције у Парису и извештач комисије тридесет-тројице, за ревизију устава, због чега је и Гамбета одступио, Андрије, бити именован послаником у Мадриду. У Италији ће бити именован посланик, чим се трговачки уговор са француском утаначи, а у исто доба ће доћи Корти овамо, као заступник Италије, које је место већ доста давно упражњено.

Блен, до скора министар спољних послова у северо-американским државама хтео би да игра улогу Бисмарка. Из кореспонденције, коју је он као министар водио, видимо, да се он није само забављао са Перуом и њеним гуанцима, са Боливијом и њеним нитратима, већ да је он снивао о конференцији свију република у Америци, да богме под покровитељством северо-американских држава. На конференцији, која је за новембар 1882. године сазвана у Вешингтон, треба да се реши ова ствар и да се призна сипрематија сједињених држава. Као почетак он хтеде да анектира Перу, да завојшти на Чили, да се меша у мехиканске ствари, једном речи, поче да ради на све четири стране. Његов наследник Фрилингхаузен није тога мнења, па је за то и напустио ратничку политику свога претходника Блен сада, да би остварио своје намере вели, да треба основати народну американску странку, странку велике Америке. Па као што ова странка треба вође, то јој се он драговољно нуди, препоручујући се за председника, који ће се имати по уставу 1884. године да бира.

26. фебруара 1882. беше осамдесет година, како се родио француски песник и писац Виктор Иго, члан француске академије. Осим писмених и усмених честитака, овај је дан прослављен у три позоришта овде, у француској комедији, Одеону и у Гете. У комедији су давали „Хернани“ и сала је позоришна била дупком пуна. Виктор Иго беше на представи, и чим га публика опази, поче да се тапше и као из једног грла зачу се усклик „живио Виктор Иго.“ Кад је комад већ био свршен, подиже се још једном кортина и у среди позорнице опазисмо лик песников, око кога беху искупљени сви чланови позоришта; ту је један члан декламовао, и био је небројено пута акламован. У Гете је даван комад „деведесет и три“, који се већ скоро пуна три месеца дана у том позоришту даје. Овај је роман (по коме је је комад за позорницу удешен) превео покојни хрватски песник Аугуст Шеноа. И у Одеону, том париском ђачком позоришту, прослављен је тај дан тиме, што је изговорена песнику у част једна декламација. На дому је било толико поздрављача, да је тешком муком могао човек до песника да дође. Између осталих да наведемо председника републике Жил Гревија, Фресинета, Гамбету, Леона Сеја. И у нашој књижевности је В. Иго заступљен, и то преводом „Јадника“ од Мите Ракића, и између осталих, својим делом „Работници на мору“, које је у „Даници још пре једно 14—15 година изашло. Да наведемо само још брвину његовога рада, која нам изгледа као нека емпровизација. На сваком његовом манускрипту означен је тачно број године, месеца, дана и сахата, када је дело почео, а исто тако и када га је свршио. Одатле видимо да је у својој 25. години написао ону велику своју драму „Кромвела“ за три месеца дана. „Богородичну цркву“ — читав један свет, за четири и по месеца (по овоме је рађен „Звонар богородичне цркве“ који се и на нашој позорници представља.) На ова два дела употребио је највише времена: „Маријон Делорм“ је написао за 24 дана, „Хернани“ за 26 дана, „Краљ се забавља“ за 20 дана, „Ри-Блас“ за два месеца и 3 дана. Поред све ове брзине, којом је радио, врло мало наилазимо на поправке. Као песникову особину да наведемо још и и ово: никад није при свећи радио, а на столу код постеље, увек мора бити папира, перо и мастило, тако да песник често и ноћу, ако му каква мисао на ум падне, исту у мраку запише, и сутра дан поправи.

У „Њ.-Јоршком Херолду“, наилазимо на једну депешу, из које се види, да је дописник истог листа, имао састанак са министром Чедом Мијатовићем, док се овај у Парису бавио. Ево у изводу садржај тога телеграма. На питање дописниково, да ли заиста у Србији постоји одбор панслависта, који потпомажу устанак у Боци и Херцеговини, г. Чеда одговара, да на несрећу има их који хоће устанак да крепе, али да су то по највише странци, и да се сви озбиљни мислиоци у Србији чувају агитовања. Истина, да Србија симпатише са угњетеном славенском браћом, али она им не може помоћи. Што се тиче панславизма, то ми, и ако смо недавно и сами били на бојном пољу, никако нисмо ради, да се изгубимо у славенској организацији. Ми смо пре свега Срби и то хоћемо да останемо. Ми не тражимо ни Русију, ни Аустрију. Ја нећу тиме да рекнем, да ми мрзимо на Русе. Шта више има их, који их и обожавају, али је наш ентузијазам почињући од године 1876. знатно оладнео. Србија не тражи ништа друго, но да је оставе на миру и да може слободно поћи путем прогреса. Прочитајте адресу коју су ово дана српски ђаци предали генералу Скобељеву. Она носи на себи жиг овога народнога осећања; она је српска и славенска, али никако панславистичка. Истина да она није ишла у рачун генералу Скобељеву. То видите и из његовога одговора, где врло мало, и готово ништа о Србији не рече, већ је увео за тему панславизам. Принцип национјоналитета све се више шири, и јача код нас и код свију народа на Дунаву. После десет година изгубиће и Бугарска вољу за порушењем — То је онда велика гаранција за очуњање мира, приметиће на то исти дописник; ви дакле држите без сумње, да неће доћи до рата између Аустрије и Русије? — За сада не, али ће на несрећу ипак и тај дан морати да осване. — Па на чијој ће страни да буде Немачка тога дана? — На страни Аустрије, рече г. Мијатовић, ја сам о томе уверен.

На пољу овдашње журналистике имамо да назначимо неку промену. Лист „Трибуле“ је престао и препоручио је својим читаоцима „Клерона“ а исто тако и дневни лист „Глоб“ јавља, да ће од сада само недељом излазити, и да ће се бавити само књижевним стварима. Међутим нам се јављају два нова дневна политична листа и то „Le petit Paris“, који је до сада само недељом излазио, и „la Réforme“ која ће да брани кабинет Фресинетов, док се овај по мнењу уредништва буде држао законитих граница. Број је дакле попуњен и читаоци не губе ништа. — —?

Вести из места.

— Синоћ у 6 сахата намештен је дунавски мост међу Новим Садом и градом Варадином.

Нови Сад, 25. фебруара. „Н. сл. Преса“ има у броју од 6. марта т. р. допис од 26. фебруара из Котора, као што каже, од свога дописника, који се на позорници устаничкој налази, у ком се међу осталим наводи, да је на заповест црногорске владе ухваћен у Котору Игор Вежић, који је као што кажу, (angleich) дописник „Московски Вједомости“ и „Заставе“. Не из другог каквог узрока, него истине само ради наводимо: да исти Игор Вежић није „заставин“ дописник, ни један допис његов у „Застави“ није штампан. „Застава“ и уредник јој нема с њиме никакве свезе, и не познаје га.

= Управитељ и члан хрватског земаљског позоришта г. Адам Мандровић славио је 23. фебруара о. г. двадесетпетгодишњицу свога глумовања. У Загребу је приређивана нарочита свечаност и банкет за ту прославу. Како је Мандровић чувен и изврстан глумац, а глумио је неко време и на српској позорници (у Београду), то је и овдашња управа српског народног позоришта поздравила јубилеј тога српско-хрватског уметника овим брзојавом: „Друштво за српско-народно позориште честита вам прославу двадесетпетгодишњице вашега врсног делања на пољу драматског уметништва и радује се свесрдно тој првој појави у историји глумаштва на словенском југу. Живели још дуго на дику хрватском позоришту.“

Чујемо, да је и дружина срп. нар. позоришта, која се сада бави у Сентомашу, такођер поздравила јубилара брзојавним путем.

— Заступник уздинског изборног среза на уг. земаљском сабору, др. Мих. Полит-Десанчић, отпутовао је јуче на пароброду у Будапешту на сабор.

НОВИЈЕ.

О бокељском и херцеговачко-босанском устанку и приликама, што уз то иду, имају ове повије вести:

— „П. Лојду“ јављају, да су у Котору и Мули зарединє црне богиње.

— Истом листу јављају из Задра, да у Боци војска оправља утврђења и војене станове и да се у поседнутим областима доњу, ноћу праве и оправљају путеви. Из Херцеговине јављају, да су ово дана жандари имали под Стоцем боја с устаници, који су марву терали. Бој је трајао 4 сахата.

— Устаничко врховно заповедништво издало је заповест, како „П. Лојду“ 22. о. м. из Рисна јављају, да устаници ухваћеним војницима не смеју ништа чинити, него да их морају као ратне заробљенике сматрати и с њима, као с таковима, поступати, те их по својим таборима неговати.

мало, па стаде читати и преводити и подобро се разбирати у језику српском.

Онај други официр долазио је чешће к нама за време часа; сео би и слушао и, колико спазих, радовао се напретку мога ђака.

Кад би с предавањем готови били, провели би још које време у разговору, понајвише о нашим стварима, о књизи српској и језику, о развитку и напредовању просветном у нас и о другом чем сличном.

Официр, с јаком полузлатном, познаваше изближе Србе, тежње српске, па би чешће упоређивао истоветне прилике свог народа — видило се да жарко љуби народ свој и књижевност му и смерове просветне и т. д.

Радо се сећам, и сећаћу се вазда тих милих часова, које проведох с тим племенитим и врлим човеком, мојим куд и камо старијим од мене ђаком тадањим . . .

А чешће и пријатно опомињем се по нека лепа разговора и с оним другим официрем, узорита стаса и поносна држања.

Така једна прилика оног доба повода ми даде ево овом свом казивању у листку данашњем.

Говорасмо о старини Вуку Караџићу и његовом књижевном раду, о дивним српским песмама народним, о јунацима у песмама тим итд.

У младићком заносу свом, превазносио ја дела и јунаке српске, нарочито Милоша и Марка, поредећи песме наше са јелинским, а јунаке ове са Ахилем и Херкулем.

Мој ђак и тај други официр слушаху ме пажљиво.

Овај потоњи устаде па пређе једаред двапут преко дворане, мамузе му звекнуше — дође на послетку и стаде преда ме. Видео сам, да је и сам узбуђен био.

Разговарасмо се, као што већ наговестих, свагда немачки; кад ал на једаред проговорише ми тај други официр лепо српски и запиташе:

— Господине, имате-ли ви песме о Краљевићу Марку?

— Имам, господине!

— Па молим вас, донесте ми; рад бих прочитати их. Ви ћете тако добри бити, па ћете ми разјаснити, што не будем сам могао разабрати; јер, да вам право кажем, одавна нисам српске књиге у руку имао.

Ја сам прве три књиге српских нар. песама на дар добио од старине Вука и скупоцено их увезао.

Куд ће лепше прилике, помислим, од-оте, да се похвалим тим лепим даром, својим обрезозлатним књигама.

Узмем дакле све три, још к тому „Ковчежић“ Вуков и однесем му. Разгледа их, па ће задржати књигу другу у којој су песме о Краљевићу Марку.

Читао их је и читао, а ја бих му по том, кад би ђаку своме на час долазио, што шта тумачио, што би ме кад запитао. Донесем му после и речник Вуков и тим олакшам то читање му.

Мојему ђаку допаде се већма Ковчежић и у том чланак онај о Боци-Которској и „Срби сви и свуда.“ Гледао и он и тај други официр ону дивну слику Србина Ријњанина књизи тој на почетку, бојама илустровану, те ће рећи и један и други: „Заиста леп сој људи ти су Срби у Боци-Которској!“

— Што лепи људи ал што јунаци, да им пара нема, додао сам ја.

После неколико месеци захвали се мени мој врли ђак, официр, с јаком полузлатном, на својском обучавању и обавештавању у српском језику и право да речем, кавалирски хонорисах ми труд — и опростисмо се и растасмо.

Онај други официр још пре тога вратио ми био књигу и речник с лепом хвалом и захвалом и растао се са мном, мислим да је некуд хитно морао да отпутује.

Од онда нисам се никад више видео ни с једним ни с другим — ал ми је, понављам, и дан-данас мила и драга успомена на њих и на оно време, које с њима онако дивно проведох.

* * *

Једног вечера отидем к старини Вуку, којему сам и до тада и по тада, до самрти његове, најрадије мал-не сваки дан одлазио.

— Био ми данас, рећи ће старина Вук тај ваш ђак, мајор . . . Е бога ми лијепо и доста научи српски а за тако мало времена! Иде, вели, у Далмацију и приморје да за које вријеме замијени тамо ђенерала Мамулу.

Сад ми тек пуче пред очима, за што је мој ђак онолико распитивао за Далмацију и народ тамошњи и за што онако радо читаше и превађаше оно из Ковчежића Вукова.

Ђенерал Мамула боловао је у онај пар од очију; изгубио очњи вид па ће доћи у Беч да се лечи.

И сад бих вам био, читаоци драги, на свршетку овим мојим казивањем из полупрошлости, да с' не бојим, да ћете ми замерити, ако вам не кажем за оно зданије у Бечу и те своје знанце доба онога не прикажем по именце.

Па као што се у једну руку тога од вас бојим, тако опет у другу мислим и надам се, да ми ни они неће замерити ако то учиним — буди дакле без зла срца и замерке.

Зданије оно стоји и данас у Бечу на пијаци Хофу — које зову Кригсгебајде. У том је био онда, па можда и данас, генералштаб и друге власти војне.

Мој ђак аванзовао је од оно доба у достојанству војничком — али и у љубави и поверењу свога народа, који он жарко љуби.

То је данашњи, толикогодишњи посланик на угарском сабору среза карансебешког, — пенз. ђенерал Трајан Дода, дични синак народа румунског.

Радост ми је била пре неколико година, што ме се сетио и поздравио лепо по тадашњем шајкашком посланику дру Лази Костићу.

А онај други официр? . .

И он је аванзовао и аванзовао у чину војничком. Он је данас војсци војсковођа.

Нико други већ баш главом „главнокомандујући“ у Боци-Которској и Херцеговини — фелдмаршал-лајтнант барон Ст. Јовановић!

Не знам, да-л и данас чита Краљевића Марка?

По свој прилици, рек' бих, да га чита тамо на погледу Дурмитору и Урвини планини . . . А песма каже, онде Марко санак борави већ толика века!

Па ако се нешто сад пробуди — моћи ће се с њим и лицем к лицу видети и за јунаčко се запитати здравље! . . П.

— „Б. Оп. Нов.“ јављају по чувењу из Котора 21. фебр., да је Дервиш паша дошао у Нови Пазар.

— Уг. земаљском сабору поднео је министар-председник Тиса 23. о. м. извештај државног рачуноводског стола о обрачуну међу Угарском и Троједном Краљевином за 1879. год. Извештај је упућен саборском одбору за државне закључне рачуне. За тим је до краја претресен и усвојен прорачун министарства трговине, па узет у претрес прорачун домобранског министарства.

— Из Сарајева јављају, да је код Вранаца близу Крешева отворен сребрн и бакрен мајдан и да се 22. о. м. почело у њему радити.

— „Уг. Пошта“ јавља, да су од 42 Аустро-угарска официра и подофицира, која су потоњих година у Србију дезертовала, те у српској војсци служе, само њих 15 помиловани, т. ј. допуштено им, да без каштиге могу у Аустро-Угарску прелазити.

— „Пол. Кор.“ јављају 22. о. м. из Београда: Проглашење Србије за краљевину пријављено је још данас свим силама. Опште признање нове краљевине јамачно ће неодложно следовати, по што влада већ од више недеља има изјаве од свију великих сила, да оне не ће од своје стране никакве препреке томе чинити, да се Србија прогласи краљевином. Поменуту пријаву учиниће у Цариграду и Букурешту тамошњи посланици, код других дворова нарочита посланства.

— „Аг. Стефани“ јавља, да је београдски талијански заступник 23. о. м. у Београду службено пријавио, да Италија признаје Србију за краљевину,

— По што ће се скорим у Галцу састати јевропска комисија, то се ово дама инглески посланик из Букурешта, који је на допусту, враћа на своје место. Исто тако приспеће ово дана у Букурешт и румунски посланик из Лондона, Јован Ђика. Како „П. Лоју“ из Букурешта поуздано јављају, Француска се кани, да бареров посреднички предлог поднесе формулован подунавској комисији.

— Ђен. Скобељев приспео је 21. о. м. у Петроград. На железничкој станици дочевали су га 50 официра и непрегледна множина света. Кад се Скобељев указао, свет га громогласно поздрави, бацајући капе у вис. Свет појури на њ, свако је желео, да га види и поздрави, тако да је једва могао доћи до кола, која су га чекала. Кад је дошао на улицу, заорише се на ново громовити усклици у поздрав му. Скобељев се на све стране клањао, захваљујући се на лепом дочеву. Текем кад кола одмакоше свету испред очију, стишају се гласни поздрави.

— Берлидски „Нац. Цјтг.“ дознаје, да ће цар Александар 1. марта у Петроград доћи и стално се онде настанити.

— „Пол. Кор.“ дознаје из Атине, да је краљ Ђорђе оставку комундурову решио тим, што је начеоника владе умолио, нека садашњи министри привремено воде послове, док се верификација у комори не сврши. Веле, да је краљ с тога оставку тако решио, што је болестан, па не може са Комундуром и друговима му, нити са пресумптивним наследницима њиховим да конферише.

Уредништву је достављена **нова књига:**

— **Milan Dragojević**. Pedagogijska pripoviest. Priredio za naš narod Mijat Stojanović. Zagreb. Naklada hrv. pedagogijsko-književnoga sbora. 1882. Na 8-ini str. XV u

То је X. књига „Knjižnice za učitelje“, коју издаје хрватски педагогијско-књижевни збор.

Јавна захвалност.

Налазим се побуђеним најусрдније се захвалити овим путем свима пријатељима и знанцима, који су 21. фебруара (5. марта) о. г. при укопу моје неваборављене супруге, **Јелене Радуловић, рођ. Костић** учествовали и тим својим пријатељским учешћем моју голему тугу олакшати ми помогли.

Још једном нека им је моја најискренија захвалност!

У Новоме Саду, 23. фебруара (7. марта) 1882.

Јован Радуловић.

Јавна благодарност.

Ево и у нашим мухамеданским велепоседницима племените душе!

Фејимбег Алибеговић из Кобаша, безплатно уступи нашој српско-православној општини Милошевцу — односно својим кметима — котар Градачац, знатно комотан плац на градњу цркве, што је до сад међу нама од велепоседника абсолутна реткост била; на чему му овако јавно у име наше општине високу благодарност указујемо, с тврдим уверењем, да ће нас његова племенитост још већим доброчином задужити, те угледом и друге своје колеге сличну доброчину побудити. Живио! Хиљадили се овакови добротвори!

У име општине, одбор:

Јован Чичић.
Илија Видовић.

✝

Сродницима, пријатељима и знанцима јављамо, да је веран супруг и добри отац наш

СЕВЕР ТАТИЋ

адвокат и бивши диштрикстки управитељ

преселио се у вечити мир.

У Ст. Бечеју 3. марта 1882.

Ожалошћена супруга: Софија Татић рођ. Јеремић. Тугујућа деца: Стеван, Јован, Лепка, Паулина и Катица.

Члановима српске новосадске читаонице.

Сутра, у суботу 27. фебруара (11. марта) биће

ВЕЧЕРЊА ЗАБАВА

у просторијама читаонице по уобичајеном начину,

На забави тој предаваће г. др. Милан Савић, а осим тога певаће се један сопран-соло (гђца А. Лованова) и више песама у мушком збору.

У Новом Саду, 25. фебр. 1882.

Приређивачки одбор.

Ред пловидбе
помесног пароброда „Нимфе.“

Из Каменице у Нови Сад: пре подне у 6, 8 и 10 сахата, после подне у 2, 4 и 6 сахата.

Из Новога Сада у Каменицу: пре подне у 7, 9 и 11 сахата, после подне у 3, 5 и ½7 сахата.

Недељом и свецем плови помесни пароброд по реду пловидбе; после подне по добрим времену непрекидно.

Цене места: I. место 15 нов. II. место 10 н. III. место 5 нов.

У Каменици 17. фебр. (1. марта) 1882.

Подузеће.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

У СИСКУ, 4. марта. (Пословни весник Шипуша и друга.) Шенице: продато је само у малима партијама на млинаре наше околице и получивала је: потиска фина ф. 12.60 до 70 н. хрвацка ф. 10 10—20, босанска ф. 9.—9.30.

Раж ф. 8.60.

Кукуруза стара, однаша се полагано само за Карловац и ближну околицу, — пошто услед пале кише, воде понављају очекивају се привози са новом кукурузом доскора, па зато одлучише се властници стару робу продавати, услед чега цене попустише. — Данас именује се цена: бапацкој ф. 7.50—55, босанској ф. 7.45—50. Нове босанске кукурузе довежено је овамо јуче око: 500 м. центи, за исту тражи се ф. 7.40—45.

Зоб стара сремска ф. 7.20., босанска ф. 7.—7.10.

Пасуљ бели ф. 11.—

Шљиве босанске ф. 18.— ф. 18.50.

Вода мало поновила.

Курс бечке берзе 25. фебр. (9. марта)

Лондон	120.65
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.61
Наполеондори	9.50
Немачке марке	58.70

ОГЛАСИ.

Стечај.

Шабачком грађанском певачком друштву потребан је короуправитељ, па место досадањег, с тога се позивају она господа која имају способности да чланове певаче уметном певању изображавају и који би желили ово место заузети, нека изволу своја документа и услове потписатој управи послати.

Плата је за сада одређена 100 до 120 динара месечно.

Рок пријаве траје до 10. (22.) марта т. г.

У Шапцу 7. фебруара 1882.

2—3 **Управа.**

Позив

на поштоване местне општине, пречастно свештенство и преподобне манастирске предстојнике.

Од године 1860-те у овдашњем месту постојећа мануфактурна и помодног еспапа трговина КАРЛА КРОНА у Новом Саду на главној пијаци

код „златног јелена“,

препоручује своје богато стовариште са златом и сребром израђених одежда, како у материји, тако и готово израђене, сваку врсту лаких и тежих дамаста за „барјаке и литије“. Штофове за покривала на олтарима, као за „неба“, „налоње“, „стихире“, „петрахиље“ и „частну трапезу“, златне и сребрне „бортне“, везива, слике и све остало што истој потреби принадлежи.

Као и за пречастно свештенство материју за хаљине, „Црног и плавог Дупла“, „Чоје“ и „Первијена“ сваке „потребне боје појасева“ „Шешира“ и „ћелепуша“ и т. д. као и све у ову струку припадајуће предмете.

Наручбеници биће изненађени не само добротом и красотом робе, него и јефтином ценом.

За све ово стоје сваком на угледу сведочбе од првих српских црквених општина.

Писмене поручбине не одложно одправљају се тачно.

Моли доброхотне наредбе и наручбине с особитим велепоштовањем најпонизнији

за горњу трговину:

Лука К. Алексијевић,

горњих ствари деловођа на главној пијаци код „златног јелена“ у Новом Саду.

1—3

Објава.

Од стране управног одбора за заједничко руковање ритских земаља у тителском и жабаљском срезу овим се до општег знања ставља, да ће се за време од дана дражбе 1882. до 19. (31.) августа 1882. за готов новац под закуп издавати сљедеће ритске земље, као:

1100 јутара ритских земаља за сваки усев способних у I. заливу близу Чуруга лежећих.

Дражба истих земаља држаће се на лицу места 22. марта (3. априла) 1882. и следећи дана, почињући свагда у 8 сахата ујутру.

Ближи услови могу се сазнати у Тителу у писарни управног одбора.

П. Т. Закупници позивају се у одређеном времену свагда пре подне у Жабаљ односно у Тител доћи.

Општинско поглаварство умољава се, да ову објаву међу својим становништвом обнародује.

У Тителу 5. марта 1882.

1—8 Председник управног одбора
Станојевић.

Објава дражбе.

2—3

Каменичко властелинство намерава свој беочински пашњак под закуп дати.

Усљед тога одређује дражбу на дан 2. (14.) марта о. г. у 10 сати пре подне у властелинској писарници. **Управа властелинства.**

СЕМЕЊА

6—100

сваке врсте, поузданог може се добити у трговини спецераја и деликатеса

Д. КОДЕ, у Н. Саду.

ОБЈАВА.

Митровачка штедионица ставља свима својим улагачима овим до знања, да ће од 1-ог априла 1882. све улоге са 5% укамаћивати, (изузимајући само улоге пупиларних маса, којима ће се и надаље 6% камате рачунати.)

Даље јавља да ће главном скупштином одређени делимак за 1881. од ф. 14.— по деоници почевши од 1. марта 1882. исплаћивати.

1—3 **Управа.**

ЧЕТИР ДОБРА ГОЈАЗНА ВОЛА

ПРОДАЈЕ

Г. САМУИЛО ХАЈ У НОВОМ САДУ.

КЊИЖАРА Ј. ГРЧИЋА У ВЕЛИКОМ БЕЧКЕРЕКУ.

Част ми је овим известити славне црквено-школске и политичне општине, гг. учитеље, школске старатеље, и **цео српски народ, нарочито у околини Вел.-Бечкеречкој**, да сам овде на главној пијаци, под судски пријављеном фирмом отворио своју

КЊИЖАРУ

и да сам исту као што ваља снабдео са свима **прописаним школским књигама: српским, мађарским и немачким; са учевним средствима: мапама, глобусима** итд.

Исто тако држим богато стовариште: **најразноврснијих хартија, свију тисканица, протокола, српских икона (на платну руком рађених)**, разноврсних слика и свог канцеларијског прибора.

Добављајући све то из прве руке, у стању сам рачунати **најбољу робу** најумеренијом ценом.

Претплате примам на све српске и стране листове, а сваку, па и најмању наручбину, обављам тачно и брзо.

У Вел. Бечкереку, почетком марта 1882.

С поштовањем

1—3 **КЊИЖАРА Ј. ГРЧИЋА.**

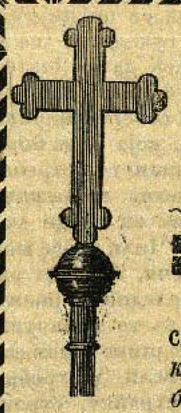

СРПСКА КЊИЖАРА
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ.

СРПСКИМ ЦРКВЕНИМ ПРАВОСЛАВНИМ ОПШТИНАМА
препоручује:

своје богато стовариште црквених утвари као: *путира, ветохлебница, кандила, кадијоница, рипида, крстова за часне трапезе, као и за барјаке, чирака за ношење и за часне трапезе, полилеја од финог стакла и бронза* у разним величинама и изради, а по врло умереној цени и православном српском типу.

Имамо **велики избор св. икона на платну масном бојом и руком рађене**, а по врло умереној цени, доброј изради, у разној величини, *и у златним оквирима ширине 3½ и 4 цола.*

Даље имамо **велики избор црквених књига** у разним финим и лакшим увезима.

Примамо наручбине за св. иконе које се за литије и барјаке употребљују, у финим и лошијим израдама.

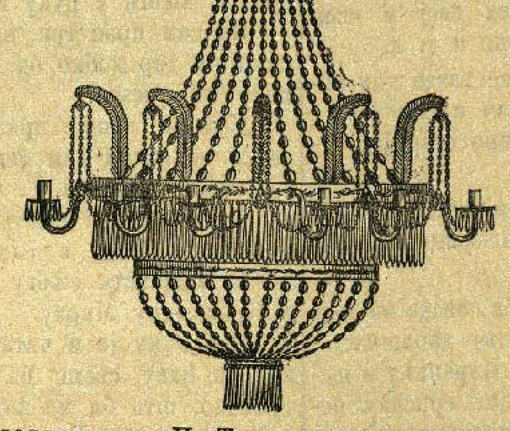

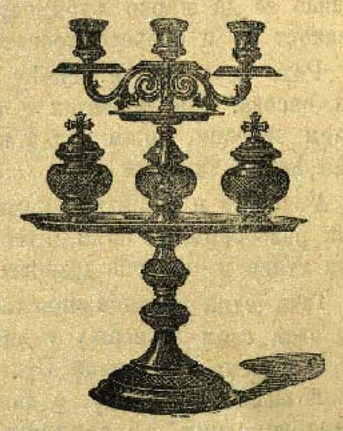

Нека је на повољно знање П. Т. *публици и славним српским православним општинама као и црквеним одборима и госп. паросима* да ћемо за кратко време издати засебан **ценовник од црквених утвари**, који ћемо на захтевање сваком бесплатно распослати.

У Новом Саду, фебруара 1882.

СРПСКА КЊИЖАРА
БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.